

Landhuis Rooi Catoetje, 13-03-2014

Dames en heren het is een waar genoegen met U te delen de gevoelens van onze dichters uitgedrukt in hun poëzie. Voor de bevolking van Curaçao is het Papiamentu, onze landstaal heel belangrijk. Het is ene uiting van onze eigen identiteit. Daarom wil ik beginnen met het gedicht MIJN TAAL van een van onze bekendste dichters Pierre Lauffer:

MIJN TAAL

Mijn taal,
Uit pure nood ontsprongen
Aan de harten van avonturiers,
Verder ontwikkeld in de mond van slaven,
Heeft haar vorm gevonden
In de verhalen van de baboe.

Haar grenzeloze moed
- het brute teken van haar oorsprong -
Heeft haar de muilkorf doen verbreken
En haar kracht van levensdrift
Heeft haar zich doen verheffen
In een wervelwind van woordenwisselingen.

Haar muziek heeft vuur,
Haar eenvoud is vol kleur.
En met haar woordenspel
Kan ik je levend villen,
Met haar rijkdom en haar ritme
Kan ik zitten minnekozen.
In mijn creoolse taal,
Met heel haar klankenweelde,
Is geen vreugde of verdriet voor mij onzegbaar,
Noch is er ook maar één gevoel
Dat ik daarin niet heb gedurfd te uiten.

U bent allemaal juristen en u heeft de hele week over niets anders gesproken en gedacht dan over juridische zaken. Maar veel juristen lieten daarnaast hun gedachten verder dwalen en uitten hun gedachten in poëzie. U kent allemaal namen als Cats, Bilderdijk, Von Schiller, Heinrich Heine en Rhijnvis Feith, allen juristen en dichters. Maar ook zo eigentijdse collega's van u zoals Hanneke van Eijken, Boris Dittrich en Hanneke van Schooten. Ook Curaçao kent juristen die naast hun werk als jurist proza en poëzie schreven, zoals bijvoorbeeld Boeli van Leeuwen. Van hem het volgende gedicht.

IN DIT LICHT

Op zulk een schrale harde bodem
ging, op een ezel wiegend,
Jezus aan de mens voorbij.

sindsdien kan niemand
hoog te paard gezeten
over dorre bodem gaan:
geen paard krijgt vleugels in het gruis van deze gronden
geen ruiter stijgt in hoogmoed uit het stof.

verschuilen kan zich niemand onder deze hemel:
een bol en strak gespannen suizelend plafond
gekoepeld om een bronzen ruimte
waarin zonnen exploderen
en 't gesmolten licht doen spatten in de zee.

in dit licht zijn alle dingen zoals ze zijn
en niet zoals wij ze willen dromen
en wij zijn ook niet *meer* dan wat wij zijn:
morituri op een eiland in de zee.

dit is geen land van melk en honing
maar van sprinkhaan en profeet
dit is geen land waar gras
het stof der aarde camoufleert
en waar zachte grijze wolken
tussen mens en vuur geschoven zijn...

wij staan hier *naakt* op deze rots.

Oorspronkelijk in: Boeli van Leeuwen, *De rots der struikeling*. Willemstad, Curaçao: [eerste druk], 1959. p. 86. [De roman werd na de eerste eilandelijke druk in Nederland uitgegeven.]

Eveneens in:

Carlos E. Tramm (foto's) en Boeli van Leeuwen (tekst), *In dit licht*. Leersum 1995, Uitgeverij ICS-Nederland.

Een andere poëet en jurist is Cola Debrot. Geboren op Bonaire. Na zijn rechtenstudie promoveerde hij eerst, maar hij wilde meer. Hij studeerde daarna medicijnen en werd huisarts op Curaçao. Hij ging in de politiek en werd onze eerste Gouverneur van de Nederlandse Antillen van eigen bodem. Hij schreef proza en poëzie. Wat nu volgt is een Bonairiaans gedicht:

Wie weet Malinda

‘Het gedicht herinnert aan het verhaal van Ma Linda dat op het eiland Bonaire wordt verteld. Een jongeman ontmoet op een begrafenis een jonge vrouw, een mooie jonge weduwe die hem uitnodigt haar op haar landgoed op te zoeken. Hij beschouwt dat eerst als loze praat, maar besluit op zekere dag toch aan haar uitnodiging gevolg te geven. Hij gaat op weg, op zoek naar het landgoed van Ma Linda, maar raakt daarbij steeds dieper in het woud verdwaald. Niemand kan hem de weg wijzen en men schijnt hem tenslotte niet eens meer te kunnen verstaan. Als hij het zoeken opgeeft en naar huis terugkeert, blijkt hij een oude man geworden te zijn, met grijze haren, verrimpeld gezicht en een duistere oogopslag. Ook de anderen zijn nauwelijks meer te herkennen. Hij weet geen raad en besluit het gedicht “Wie weet Malinda” te schrijven.’

Wie weet Malinda

Wie weet keert eens de dag terug
de dag van pure vreugde
of de nacht van pure droefenis
de dag dat wij elkaar voor het eerst begroetten
de nacht dat wij elkaar voor het eerst ontmoetten
Wie weet Malinda

Wie weet keert eens de dag terug
de dag dat de cactusstengels en boomtakken elkaar

omhelzen
op ons geboorte-eiland Bonaire
op het verre eiland Bonaire
Wie weet Malinda

Wie weet maken wij de dag nog mee
de dag dat de baas en de eenvoudige arbeider
elkaar met sympathie ontmoeten
elkaar zonder duidelijke weerzin ontmoeten
Wie weet Malinda

Wie weet. Maar die dag is nog *lang* niet in zicht
Die dag ligt nog verder dan je landgoed Malinda
maar por dios, ik bid je, blijf steeds bidden om die dag
maar por dios, ik bid je, blijf steeds bidden om die nacht
ondanks al het leed dat ons nog wacht
ondanks al het leed dat jou en mij nog wacht
zoals je weet Malinda

Nadat de grijsaard enkele willekeurige woorden en enkele willekeurige zinsdelen van het gedicht had onderstreept, lei hij de ballpoint neer, blies de kaars uit en bleef in het donker zitten, met de ogen open, in afwachting van het droomgezicht dat zich mogelijk nogmaals aan hem zou vertonen, het droomgezicht met een onbeschrijfelijke glimlach Zoals je weet Malinda.

Dit was dan het einde van het gedicht van Cola Debrot.

Het Papiamentu als toontaal leent zich uitstekend voor het schrijven van ritmische gedichten. In: 'Bekita', van Elis Juliana, hoort U vervolgens het ritme van de tumba doorklinken, wanneer een jongedame, Rebecca, van de 'high society', toch naar een dansfeest gaat. Als zij binnenkomt denkt men dat zij enkel een bloempje is om de environ te sieren. Maar, wanneer bij de eerste noten van de tumba, een oudere heer haar ten dans vraagt, staat men versteld met hoeveel zwier en verve Bekita de 'tumba' danst. Let op het ritme en op de klanken van de taal waar wij zo trots op zijn.

B E K I T A

Bekita dams a kanga shimis
pronka drenta sal'i balia
k'un finura k'un koketa
kada paso na su tempu
kada zoya na midí
Békitá! Békitá
Békitá! Békitá

Hernan dí: E dams akí
ai ta flor pa hasi bunita;
yena sala ku pèrfume
hari saka djent'i oro
zoya renchi di makurá
Békitá! Békitá
Békitá! Békitá

Ma or'un pachi prufiá
a bai lamantá Bekita
pa é tuma'den k'e tumba
ela keda babuká
kon e mosa tantu lesma
por a para serená
Békitá! Békitá

pa kén b'a mirá
Békitá! Békitá
pa ken b'a tumá
Békitá! Békitá
Békitá! Békitá

Zelf schrijf ik mijn gedichten in het Papiamentu, mijn moedertaal. Maar gelukkig zijn er soms goede vertalers die mijn gedachten kunnen omzetten in een andere taal zonder dat de essentie verloren gaat. Daarom nu uit mijn

eigen tweetalige bundel Enkuentro/Ontmoeting in 2013. De vertaling is van Fred de Haas.

WAT HOUT VOOR EEN VUURTJE

De maan heeft al zolang geleên
haar masker afgelegd
en romantiek
voor dromers zoals ik gelaten.

De vele, vele zonnen
lachten met me mee
en speelden krijgertje.
Ze lieten leerstof achter,
veel en goed,
waar een verwoede droomster zoals ik
haar leven lang mee doet.

Alleen zij die niet van dromen houden,
met hun koele hoofd
het wel en wee aanschouwen,
op de grond met beide benen,
passen schijnbaar in een land
vol ingewikkeldheden.

Ik wíl niet leven in zo'n wereld,
uitgekookt en calculerend,
als ik niet meer kan genieten
van een handvol poëzie
die door het leven wordt geschonken
in dit drama waar het drab reikt
tot de knie.

Ik heb geleerd dat in wat houtskool
vuurtjes lieflijk wiegelen,

dat elke smaak uit rijkdom is verdwenen
zonder armen die er warmte aan verlenen.

Dus sprokkel ik wat hout,
zodat er in mijn vuurpan altijd, stout,
wat kooltjes glimmen,
er een vlammetje in danst en wiegelt
dat mij dag en nacht bemoedigt
en mijn dromen spiegelt.

*In een nieuw land, een joing land, loopt niet alles meteen zo als we het ons
gedroomd hadden.*

*De pijn, het verdriet, de teleurstellingen, de omstandigheden in ons land
NU, drijft een dichter als Philip Rademaker te verwoorden ons aller*

verlangen naar:

EEN NIEUW LIED

Met sleetse woorden wil ik een gloednieuw lied zingen. Ik wil horen hoe de hooghartige zon op het dakraam van het landhuis bonkt, de strooien panamahoed met dat zwarte lint beroert, warse schaduwen uit de hellichte muren snijdt.

Laat het lied mij onderrichten.

Ik wil de voetzolen van de slaven de stenen stoetreden voelen opsnellen. Ik wil de avond achter de rode wolken vandaan zien komen, de geur van werk ruiken, van houtskool in het komfoor en van de bloeiende *asahar*. Ik wil de ijle weeklaag horen, heel in de verte, van een onbezoedelde wals die geleidelijk wordt ontmaagd door de *tambú*.

Laat het lied mij geruststellen.

Verhaal mij van kapstukken met kaki kleding die nooit meer wordt aangetrokken. Verhaal mij van dranktafels met karaffen groene rum die nooit meer wordt gedronken. Verhaal van de plantageklok die doods blijft hangen en nooit meer eist van de ambachtsslaaf zijn afdracht te voldoen.

Laat het lied voor mij herinneren.

Ik wil de afdrukken van de sandalen vasthouden, die, om het leed te verlichten, onder de gele maan gedanst hebben op de aarde die dezelfde kleur heeft

als het bloed dat overdag werd opgezogen, en ik
wil de doffe pijn van de tambú behouden, die
wordt gesmoord door handpalmen met open wonden.

Laat het lied mij wakker schudden.

Plotseling, zoals een koude wind die de hangmat
schudt, opdat ik de ogen van de geesten
die al voorbijgegaan zijn in het donker om mij heen
kan zien glinsteren, en hen hardop kan horen denken
dat zij mij een nieuwe droom willen zien dromen.

Met sleetse woorden wil ik een gloednieuw lied horen.

Dat lied moet ons leren wie wij mensen zouden
kunnen worden, moet ons eindelijk doen inzien hoe
we zijn verworden. Dat lied moet ons leren hoe vergeven
kan worden zonder te vergeten en dat wij nu,
in het uur van onze grootste onrust, de tedere wind
van de vrede kunnen voelen, die onze pijn verzacht.

Zo een lied wil ik horen.

Philip A. Rademaker, 'Un kantika nobo', in: Philip Rademaker, *Bos di Buriku*, Willemstad, Curaçao: z.n.,
2000. p. 36-7; vertaling: Aart G. Broek en Lucille Berry-Haseth.
